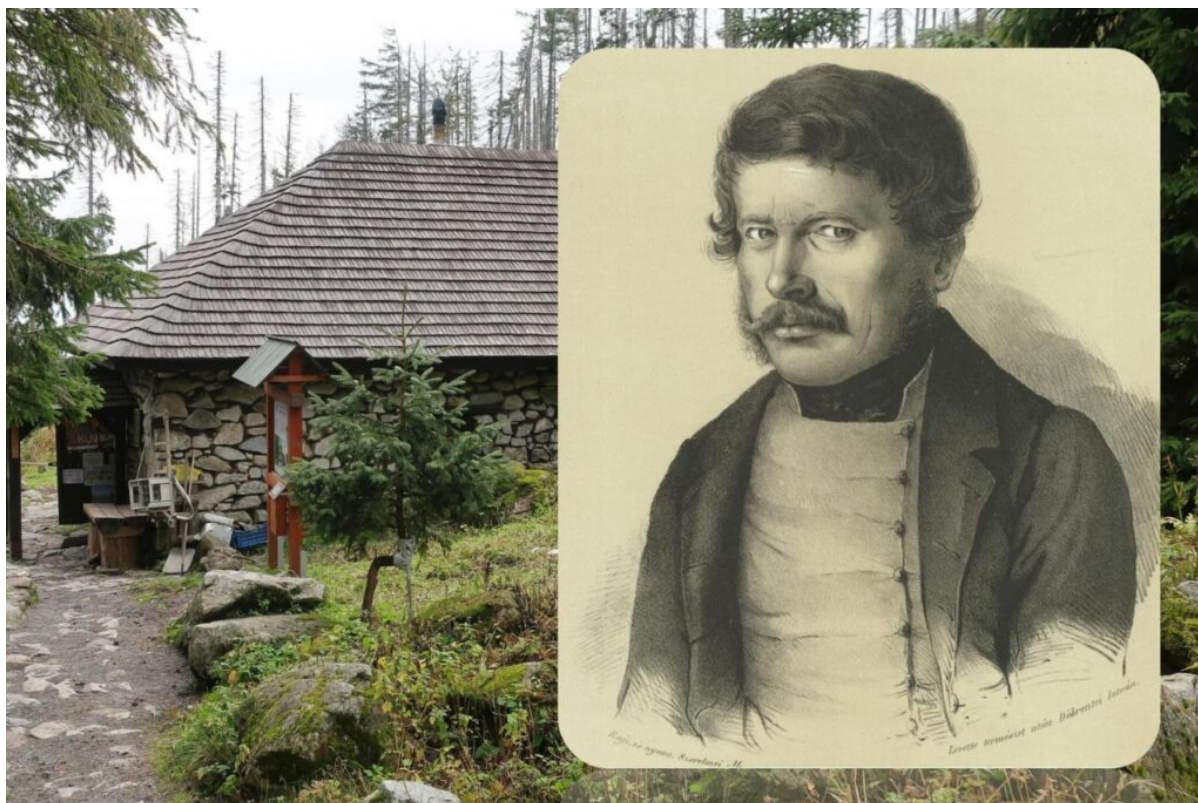

Rainerov náučný chodník

Kraj:	Prešovský
Okres:	Poprad
Geomorfologická jednotka:	Tatranské podhorie
Geologická jednotka:	kvartérne glaciálne sedimenty
Chránené územia:	Tatranský národný park a národná prírodná rezervácia Slavkovská dolina
Prístup:	TEŽ Starý Smokovec / bus Vysoké Tatry, Starý Smokovec, aut. st. a pešo asi 0,9 km po modrej značke smerom na rázcestie pod Slavkovským štítom
Východisko:	Vysoké Tatry, Starý Smokovec, na modrej turistickej značke zhruba 0,6 km nad dolnou stanicou pozemnej lanovky Starý Smokovec - Hrebienok
Trasa:	Vysoké Tatry, Starý Smokovec, na modrej turistickej značke - rázcestie Č × M pod Slavkovským štítom
Dĺžka, prevýšenie:	2 km, prevýšenie 350 m
Čas prechodu:	1 h
Počet zastávok:	6
Náročnosť:	stredne náročná trasa

Zameranie chodníka: historické

Typ chodníka: samoobslužný, líniový, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: Trasa vedie po modrej turistickej značke.

Rok otvorenia: 2013

Aktuálny stav: Informačné panely sú silne poškodené (2019).

Textový sprievodca: nie je

Kontakt: Tatranský okrášľovací spolok, Starý Smokovec 46, 062 01 Vysoké Tatry

Upozornenie: Trasa náučného chodníka vystúpi do vysokohorského prostredia do výšky 1 350 m n. m.

Využitelnosť pre školy

Územie náučného chodníka je vhodné pre tematickú vychádzku, no pre terénne vyučovanie je obsah potrebné si vytvoriť.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Starý Smokovec. Jedna z troch častí a administratívne centrum mesta Vysoké Tatry, ležiaca na kontakte strednej časti Popradskej kotliny a Tatranského podhoria na sever od Popradu na Ceste slobody v nadmorskej výške okolo 1 000 m. Tvorí ju osem osád: Horný Smokovec, Dolný S., Nový S., Starý S., Tatranská Polianka, Tatranské Zruby, Nová Polianka a Vyšné Hágy. Osada Starý Smokovec je najstaršou tatranskou turisticko-rekreačnou osadou. Základ jej názvu možno odvodzovať z pohanského kultu slovanského Zmoka, patróna hutníkov, ktorí tu od laténskej doby tavili železnú rudu. V roku 1465 sa chotár stal majetkom rodiny Zápoľských, ktorí ho v 17. storočí predali Csákyovcom. Podnet k založeniu osady dal kežmarský rodák evanjelický kazateľ a prírodovedec Tomáš Tobias Mauksch a tak v roku 1797 dal Štefan Csáky pri známom prameni kyselky pod Slavkovským štítom vybudovať tri drevené ubytovne pre letných návštevníkov a kaplnku. V rokoch 1833 - 1867 bol nájomcom Smokovca spišskosobotský hostinský **Ján Juraj Rainer** (viac v hesle nižšie) a jeho manželka Alžbeta, ktorí tu postavili hostinec a zriadili turistické ubytovne. Hlavnou funkciou osady v tomto období bola vodoliečba na báze kyselky - prírodnej, hydrouhličitanovej, vápenatohorečnatej, uhličitej, studenej hypotonickéj vody. Rozvoj sa urýchlil po vybudovaní Košicko-bohumínskej železnice (1871) a najmä po napojení osady elektrickou železnicou na ňu z Popradu v roku 1907. Tú v roku 1911 predĺžili do Tatranskej Lomnice a v roku 1912 na Štrbské Pleso. V roku 1908 dali do prevádzky tiež pozemnú lanovku na Hrebienok (viac o nej pozri v samostatnom hesle > Virtuálny náučný chodník o hlucháňovi hôrnom). Najstaršie zachované stavby sú neďaleko prameňov smokoveckej kyselky (Švajčiarsky dom, vila Flóra). Medzi najkrajšie stavby v oblasti celých Vysokých Tatier patrí neogotický kostol v Starom Smokovci, postavený v roku 1888 podľa projektu Gedeona Majunkeho zo Spišskej Soboty vo vysokohorskom alpskom štýle s charakteristickým hrázdneným murivom a bohato vyrezávanými a zdobenými štítmí, rokoch 1977 - 1979 obohatený farebnými vitrážami od akademického maliara Vincenta Hložníka, jeho manželky a dcéry. Architektonicky veľmi pozoruhodnou je tiež budova bývalého sanatória Dr. Szontágha od architekta Milana Michala Harminca (projekt 1916, stavba 1925) pri zastávke TEŽ Nový Smokovec, v ktorej sa stretáva monumentálne historizujúco stvárnená severná fasáda s modernou puristickou jednoduchosťou južného priečelia s terasami. Unikátom je víťazstvo jedinca nevšedného buka lesného previsnutého (*Fagus sylvatica pendula*), známeho ako Tatranský dáždňik, ktorý rastie od 50. rokov 20. storočia v

centre obce, v ankete Strom roka 2020 a následné 5. miesto v súťaži Európsky strom roka 2021.

Ján Juraj Rainer (v krstnom liste **Johan Georg Rainer**, maď. **Rainer János György**) (**Spišská Sobota 1800 - Spišská Sobota 1872**). Uhorský podnikateľ, priekopník tatranskej turistiky. Narodil sa do mnohohodnej rodiny mäsiara. Navštevoval lýceum v Kežmarku, vyučil sa mäsiarskemu remeslu, po čom prevzal otcovo mäsiarstvo. V roku 1828 sa oženil s Alžbetou (Elisabeth) Bartschovou z Matejoviec, s ktorou si prenajal hostinec v Poprade, zásobovaný vlastnými výrobkami. V roku 1833 si manželia prenajali osadu Schmecks, dnešný Starý Smokovec, ktorá sa vyvíjala na úpäti Slavkovského štítu pri prameni kyselky. Rainer tu významne investoval - zriadil kúpele s vodoliečbou podľa Vincenta Priessnitza - prvú v Uhorsku -, ubytovne, jedálne, herne a tanečné sály, vybudoval chodníky (aj na Hrebienok), altánky, vyhliadky, lávky, vodovodný systém, dbal o úpravu parkov. Objavil ďalšie dva pramene, ktoré pomenoval Rainerov a Alžbetin prameň. Neskôr premenované na Castor a Pollux sa používajú dodnes (Smokovecká kyselka a plniareň Tatranská minerálka). Rainer ako nadšenec Tatier organizoval túry a vodil návštevníkov hlbšie do hôr na miesta vodopádov Studeného potoka, do Malej Studenej doliny, dokonca aj na Lomnický štít. Vo svojom záвете zabezpečil mnoho inštitúcií vrátane ôsmich škôl a vedeckých inštitúcií. Najväčší podiel venoval kežmarskému lýceu s podmienkou, že peniaze budú bezpečne a ziskovo investované vo forme (Rainerovej) nadácie, pričom časť bude určená ako štipendium pre najušľavnejšieho evanjelického študenta každého ročníka a časť na zlepšenie plátov učiteľov. Svoju rozsiahlu zbierku preparátov živočíchov odkázal Národnému múzeu v Budapešti. V súčasnosti J. J. Rainera pripomína pomníček pri verejne prístupnom prameni Smokoveckej kyselky a plničke minerálky, Rainerov náučný chodník v Starom Smokovci a najmä Rainerova chata (útulňa) na Starolesnianskej poľane neďaleko sútoku Veľkého Studeného potoka a Malého Studeného potoka - prvá tatranská kamenná chatka -, vybudovaná samotným Rainerom v roku 1865 (viac o nej v samostatnom hesle > Náučný chodník Hrebienok, ktorý vedie okolo nej).

Národná prírodná rezervácia Slavkovská dolina. Rozsiahle chránené územie vo Vysokých Tatrách a Tatranskom podhorí vyhlásené v roku 1991 na ochranu vzácneho územia južných svahov Slavkovského štítu s labilnými vysokohorskými geosystémami s glaciálnymi formami reliéfu na granodiorite a mylonitoch, vzácnymi a ohrozenými prirodzenými spoločenstvami a rastlinnými i živočíšnymi druhmi montánneho až subniválneho stupňa. Leží v rámci Tatranského národného parku, Biosférickej rezervácie Tatry ako aj územia európskeho významu Tatry (súčasť sústavy Natura 2000).

Hrebienok. Lokalita na hornom okraji Tatranského podhoria v jeho východnej časti na krátkom ostrom hrebieni vo výške 1 285 m n. m. na východnej rázsoche Slavkovského štítu, zbiehajúcej k Tatranskej Lesnej. Od vybudovania pozemnej lanovky zo Starého Smokovca v roku 1908 sa stala atraktívnym cieľom návštevníkov Vysokých Tatier. Je turistickým východiskom do Veľkej Studenej doliny, Malej Studenej doliny, na Slavkovský štít či magistrálou k Sliezskeму domu vo Velickej doline. Predchodcom dnešnej budovy hostela Sorea Hrebienok bol hotel Šport (1928), pri ktorom vznikla slalomová lúka, vlek, osvetlená sánkarská dráha, rozhodcovské veže (1968), bobová dráha. V súčasnosti pribúdajú stále nové atrakcie: 2,4 m dlhý oceľový medveď Kubo s očami z polodrahokamov - patrón Hrebienka - od sochára Petra Eperješiho, ďalších desať drevených medvedov v relax zóne na Dolnej lúke, v zime Tatranský ľadový dóm. Každoročne sa tu koná jedinečné zimné podujatie Tatry Ice Master - neoficiálne majstrovstvá sveta v tesaní ľadových sôch. Ďalšou zaujímavosťou je tabuľka, ktorú na začiatku bezbariérového chodníka vedúceho z Hrebienka na Rainerovu chatu v rámci svojej návštevy Slovenska v októbri 2008 odhalila britská kráľovná Alžbeta II. ako pripomienku svojej návštevy Vysokých Tatier.

Tatranské podhorie. Jeden z troch geomorfologických podcelkov **Podtatranskej kotliny**, lemujúci západnú polovicu južného úpätia Západných Tatier a celé južné a juhovýchodné úpätie Vysokých Tatier. Ide o hladko modelové výškovo rozčlenené pretiahle územie vo výškach 900 - 1 450 m n. m.

zhruba medzi ústím Račkovej doliny a Tatranskými Matliarmi budované balvanitým materiálom (čelných a čelno-bočných) morén ľadovcov, ktoré počas pleistocénu v časoch maximálnych zaľadnení vytekali z tatranských dolín do ich predpolia - dnešných kotlín, Liptovskej a Popradskej. Tieto naň pod miestami strmými okrajovými svahmi nadväzujú a spoločne tvoria Podtatranskú kotlinu.

Popradská kotlina. Jeden z troch geomorfologických podcelkov **Podtatranskej kotliny**, vyhraničený zhruba medzi Štrbským sedlom, Šuňavou, Hôrkou, Kežmarkom, Podolíncom, Lendakom a osadami mesta Vysoké Tatry. Na severozápade susedí s Tatranským podhorím, Liptovskou kotlinou (s nimi tvorí Podtatranskú kotlinu), na juhu s Kozími chrbtami, východe Levočskými vrchmi a severe Spišskou Magurou. Predstavuje mohutnú tektonickú depresiu ležiacu v zrážkovom tieni Tatier vo výškach zhruba 590 - 900 m n. m. Je vyplnená mohutnými kvartérnymi glacifluviálnymi sedimentmi vo forme terasovaných kuželov pod vysokotatranským úpäťm (štrky, štrkopiesky, balvany) a terasovými a nivnými sedimentmi riek a potokov (hliny, štrkopiesky), prikrývajúcimi podložné paleogénne horniny (flyš: pieskovce a ílovce). Tieto miestami výraznejšie vystupujú nad zvlhnutý reliéf s dlhými plochými chrbtami až plošinami ako vyššie pahorky. V oblasti niektorých zlomov sa vyskytujú travertíny (Gánovce).

Tatranský národný park (TANAP). Najstarší a najrozľahlejší národný park na Slovensku, vyhlásený v roku 1948, na poľskej strane Tatier o šesť rokov neskôr. Dnes zahŕňa územie **Západných Tatier**, **Vysokých Tatier** ako aj **Belianskych Tatier**. Tieto pohoria majú vysokohorský (alpínsky) charakter, v časti Vysoké Tatry 30 štítov a veží presahuje výšku 2 500 m n. m., je medzi nimi aj najvyšší vrch Tatier, Slovenska a Karpát, Gerlachovský štít (2 655 m n. m.). Ich reliéf formovali horské ľadovce, ktorých pozostatkom je množstvo jazier - plies. Oficiálnym symbolom TANAPu je endemit kamzík vrchovský tatranský. Typickými sú aj plesnivec alpínsky, kosodrevina či orol skalný a svišť. Mimoriadnou udalosťou na území TANAPu bola vetrová kalamita, ktorá 19. novembra 2004 postihla južné svahy Vysokých Tatier, najmä však Tatranského podhoria a prilahlej časti Podtatranskej kotliny medzi Podbanským a Tatranskou Kotlinou (30 km) a naddho zmenila charakter postihnutého územia. Atraktivita prírodných krás udržuje trvale vysokú návštevnosť parku. Na jeho území je okolo 600 km turistických chodníkov a 16 značených cyklistických chodníkov. Správa TANAPu sídli vo Svite, pracovisko má aj v Liptovskom Mikuláši. TANAP včítane jeho ochranného pásma prekrýva bilaterálna Biosférická rezervácia Tatry, do svetovej siete UNESCO zapísaná v roku 1993, viaceré územia európskeho významu (napr. Tatry, Poš, Machy) a chránené vtáčie územie Tatry (obe posledné kategórie sú súčasťou sústavy Natura 2000).

Názvy informačných panelov

1. Johan Georg Rainer
2. Rainer a Smokovec
3. Altánok
4. História Smokovca
5. Kúpeľníctvo
6. Rainerova chata

